

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Zpráva z monitoringu města a obce s rozšířenou působností Konice

V Olomouci dne 20. 2. 2019

zpracoval Mobilní tým

- 1 -

Projekt „Podpora plánování sociálních služeb a sociální práce na území Olomouckého kraje v návaznosti na zvyšování jejich dostupnosti a kvality“, reg. č. CZ.03.2.63/0.0/0.0/15_007/0005690, je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v rámci Operačního programu Zaměstnanost.

Obsah

1 Úvod	3
1.1 Popis ORP Konice	3
2 Metodologie výzkumu	6
2.1 Cílové skupiny monitoringu, cíle monitoringu a výzkumné otázky	6
2.2 Metody sběru dat	8
2.2.1 Analýza dokumentů	8
2.2.2 Kvalitativní hloubkové rozhovory	8
2.2.3 Rozhovory v terénu	9
2.2.4 Depistáž	9
2.2.5 Výzkumný tým	10
3 Bydlení	11
3.1 Městský bytový fond	11
3.2 Sociálně vyloučené lokality	11
3.3 Bytová lichva	12
4 Společenská atmosféra	15
5 Potřeby monitorovaných cílových skupin	17
5.1 Osoby v obtížné životní (sociální) situaci	17
5.1.1 Osoby bez přístřeší a ohrožené ztrátou bydlení	17
5.1.2 Zadlužení	18
5.1.3 Riziková mládež	20
5.1.4 Rizikovní uživatelé návykových látek	20
5.2 Osoby se zdravotním postižením	22
5.2.1 Osoby se pohybovým nebo smyslovým omezením	22
5.2.2 Osoby s mentálním postižením	23
5.3 Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi	25
5.4 Cizinci	27
Shrnutí	28
Literatura	30

1 Úvod

Monitoring ORP Konice probíhal v rámci zakázky „Mobilní tým jako nástroj rozvoje procesů sociálního začleňování“, která je součástí projektu „Podpora plánování sociálních služeb a sociální práce na území Olomouckého kraje“. V rámci zakázky bude Mobilní tým postupně monitorovat potřeby cílových skupin ve všech ORP Olomouckého kraje, doba trvání zakázky je necelé dva roky (1. 4. 2018 – 31. 12. 2019).

V rámci této zakázky nepřistupujeme k psaní zprávy jen popisně, ale analytickým způsobem. Cílem tohoto přístupu je popis potenciálních slabých míst sítě sociálních služeb a přístupu k monitorovaným cílovým skupinám. Tento postup může vyznívat nevěděčně vůči systémovým aktérům, právě z důvodu akcentování limitů, nikoliv pouze pozitivních faktorů. Výsledek zprávy proto může vyznívat kriticky, což ale není cílem monitoringu.

Vedlejší ambicí monitorovací zprávy je pokusit se zprostředkovat plastičtější obraz života lidí z cílových skupin a sumarizovat jejich potřeby. V textu však nabízíme také perspektivu „druhé strany“, tedy institucí a organizací, které s nimi pracují. Dále v rámci možností, daných omezenou časovou dotací a přitom velkým rozsahem dílčích témat výzkumu, usilujeme o to komentovat stávající nastavení sociálních služeb a nabídnout návrhy pro jejich zefektivnění či rozšíření do budoucna.

Monitoringem se snažíme přiblížit sociální realitu tak, abychom mohli svůj pohled rozšířit. Zejména fakt, že „kontroverzní cílové skupiny“ zdaleka nejsou homogenní, a pokud k nim tak budeme nadále přistupovat, budeme problémy prohlubovat.

Mobilní tým většinou do svých zpráv zapracovává i téma zaměstnanosti. V této zprávě, ale uděláme výjimku. Toto téma se ve zkoumané lokalitě neukázalo jako důležité, proto jsme ho do zprávy nezahrnuli.

1.1 Popis ORP Konice

Správní obvod obce s rozšířenou působností Konice má spíše venkovský charakter, o čemž vypovídá také velikost centrálního města Konice s počtem obyvatel cca 2 800. Region je z hlediska politicko-geografického umístění možné chápat jako vnitřní periferii. Větší sídla, jako je bývalé okresní město Prostějov nebo krajské město Olomouc, jsou relativně vzdálená, Konici protínají méně významné silnice druhé třídy ve směru na Olomouc, Prostějov, Jevíčko a Moravskou Třebovou a rovněž železniční trať regionálního významu z Prostějova do Dzbelu.

Poloha Konicka pak přímo ovlivňuje socioekonomickou strukturu regionu. Dopravní podmínky jsou důležitým aspektem pro větší investory a potenciální zaměstnavatele. Nabídka pracovních míst, ale i venkovský charakter regionu, absentující služby a vzdělávací instituce, to vše má vliv na demografický vývoj obyvatelstva. To výrazně stárne, mladí lidé odcházejí, některé obce se vyliďňují a slouží ve značné míře k rekreaci.

V působnosti mapovaného ORP se nachází 21 obcí a 24 místních částí. Počet obyvatel ve správním obvodu je přes 11 tis. Město Konice figuruje v Analýze sociálně vyloučených lokalit v ČR. Jak vyplynulo z našeho monitoringu, současná situace však neodpovídá údajům uvedeným v analýze.

Ve správním obvodu ORP Konice působí dva dobrovolné svazky obcí (Mikroregion Konicko, Svazek obcí Dražansko a okolí), přičemž v těchto svazcích jsou až na jednu obec všechny obce v ORP. Mezi činnosti Mikroregionu Konicko patří mimo jiné komunitní plánování sociálních služeb.

SO ORP KONICE

k 1. 1. 2016

2 Metodologie výzkumu

Níže čtenáři více popíšeme cíle a metody, které jsme při monitoringu využívali.

2.1 Cílové skupiny monitoringu, cíle monitoringu a výzkumné otázky

Cílem monitoringu je zmapovat potřeby vybraných cílových skupin v rámci celého Olomouckého kraje. Zadavatelem je Olomoucký kraj, sekundárními příjemci zprávy pak systémoví aktéři v oblasti sociálních služeb v daném ORP (mezi nimi především Odbor sociálních věcí MÚ Konice).

Monitorujeme tyto cílové skupiny:

- Osoby v obtížné životní (sociální) situaci
 - Osoby bez přístřeší a osoby ohrožené ztrátou bydlení
 - Zadlužení
 - Rizikovní uživatelé návykových látek
 - Riziková mládež
- Osoby se zdravotním postižením
 - Osoby s pohybovým nebo smyslovým omezením
 - Osoby s mentálním onemocněním
- Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi
- Cizinci

Ve vztahu k těmto skupinám chceme zodpovědět tyto výzkumné otázky:

- Jaké problémy či potřeby, týkající se daných cílových skupin, jsme schopni identifikovat?
- Jaký pohled mají oslovení respondenti na problematiku cílových skupin? Jak ji znají?
- Jaké všechny podoby tyto potřeby/problémy mají? Jaké jsou příčiny těchto problémů?
- Jak se potřeby/problémy řeší, jaké služby jsou k jejich řešení dostupné?
- Jaké jsou limity stávajícího řešení? Z čeho tyto limity plynou? Jaké jsou důvody, že na danou službu někdo nedosáhne? Co brání na tato omezení reagovat?
- Jak by se identifikované potřeby/problémy měly ideálně řešit do budoucna? Jaké služby by měly být dostupné? Jak by se měly upravit ty stávající?

K naplnění cílů monitoringu jsme při rozhovorech s institucemi používali tyto otázky:

Jak pracujeme se stávajícími klienty?

- Jaká je jejich znalost cílové skupiny (dále také jako CS)?
- Jaký postoj k CS zaujímají organizace, se kterými je vedený rozhovor?
- Jakou filozofii – na bázi znalosti vlastností lidí z CS – práce s touto skupinou navrhuje?
- Existují nějaké „slepé skvrny“ v pohledu na CS (tj. můžeme v něčem rozšířit či upřesnit jejich vnímání vlastností lidí z CS? Překročit stereotyp v pohledu na CS)
- Vyhovuje nabídka služeb všem?
- Pokud mají výhrady, tak jaké?
- Existují nějaké bariéry na straně klientů?
- Existují nějaké bariéry na úrovni spolupráce v rámci KPSS?

Dostane se na všechny, o kterých víme? (kapacita služeb)

- Jak zjišťujeme, kolik jich je?
- A kolik jich tedy je?
- Pokud se na některé nedostane, tak proč?
- Jakou službu a v jaké podobě by potřebovali?

Jsou nějakí lidé z CS, o kterých nevíme?

- Kolik lidí z CS není bráno v potaz?
- Proč se o nich neví?
- Jaké potřeby mají?
- Jaké služby by potřebovali?
- Proč nemohou nebo nechtějí využívat stávající služby?

Jak je patrné z výše uvedených otázek, nesměřujeme k celkovému, podrobnému popisu dostupných sociálních služeb, ale zaměřujeme se specificky na „slepá místa“ stávajícího systému, což je samozřejmě poněkud nevděčné vůči systémovým aktérům, protože akcentujeme limity a uvádíme „návrhy opatření“, ve kterých navrhujeme, jak je možné situaci do budoucna zlepšit.

Konkrétní zaměření monitoringu v jednotlivých ORP vychází z průběžně identifikovaných nejzásadnějších zjištění – v případě ORP Konice jsme tato zjištění ve zprávě rozdělovali zejména na témata týkající se samotného města Konice.

2.2 Metody sběru dat

V rámci přípravy monitoringu jsme nejdříve analyzovali již dostupné dokumenty a vytvořili seznam stěžejních respondentů, se kterými proběhly monitorovací rozhovory. V terénu jsme poté oslovovali i místní obyvatele a členy jednotlivých cílových skupin. Na základě prepisů rozhovorů jak s institucemi, tak s respondenty na ulici vznikala tato zpráva.

2.2.1 Analýza dokumentů

Využívali jsme tzv. *desk research* přístup. To znamená, že jsme analyzovali již existující zdroje informací – odborné publikace, zprávy z médií, výstupy z výzkumných projektů, formální i neformální dokumenty, výroční zprávy atp.

Pro monitoring OPR Konice pro nás byly stěžejní především tyto zdroje:

- Strategický plán rozvoje Konice 2015–2020
- Komunitní plánování sociálních služeb Konicka 2007–2009
- Možnosti rozvoje území. Základní mezioborová studie. Kraj Olomoucký, Konice, Bouzov
- Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR
- Zpráva z monitoringu města a ORP Konice 2017

2.2.2 Kvalitativní hloubkové rozhovory

Stěžejní metodou sběru dat byly hloubkové kvalitativní rozhovory, vedené dle předem nachystaného seznamu okruhů.

Respondenti byli rekrutováni zejména z institucí a organizací, které s nimi pracují. Pro každý typ informanta byla struktura rozhovoru modifikována a upravena dle specifik jeho zkušeností s danou agendou.

Oslovené instituce a organizace

- Odbor sociálních věcí Konice
- Majetkoprávní odbor města Konice
- Úřad práce ČR, kontaktní pracoviště Konice
- Kancelář Člověk v tísni, o.p.s., v Prostějově
- PČR Konice
- Městská policie Konice
- Charita Konice
- Mateřské centrum Srdíčko Konice
- SOS Kompas Prostějov
- OÚ Stražisko
- OÚ Horní Štěpánov

- Centrum na podporu integrace cizinců – Olomoucký kraj
- Jdeme Autistům Naproti z. s.
- Mana, o.p.s.
- Pamatováček, o.p.s.
- SOZE, z. s.
- Společnost Parkinson, z. s.
- TyfloCentrum Olomouc, o.p.s.
- Ministerstvo zdravotnictví, Koordinátor reformy psychiatrické péče pro Olomoucký kraj

2.2.3 Rozhovory v terénu

Mimo výše uvedené instituce a organizace proběhly dále rozhovory s respondenty přímo v terénu.

Jednalo se jak o zástupce jednotlivých cílových skupin, tak i další osoby, kterých se problematika nějakým způsobem dotýká: např. tedy osoby pečující, sousedy sociálně vyloučených lokalit a též náhodně vybrané osoby na ulici či v jejich přirozeném prostředí.

Mobilní tým takto realizoval celkem 94 rozhovorů s běžnými občany, členy cílových skupin nebo jejich sousedy. Konkrétně v Konici 36 rozhovorů, v Horním Štěpánově 18 rozhovorů, v Brodku u Konice deset rozhovorů, ve Skřípově osm rozhovorů, ve Stražisku osm rozhovorů, v Kladkách sedm rozhovorů, v Šubířově čtyři rozhovory a v Hačkách tři rozhovory.

2.2.4 Depistáž

Depistáž je aktivní vyhledávání a kontaktování potenciálních uživatelů sociální služby. Kontakt s lidmi z cílových skupin může být navázán několika způsoby:

- přímým aktivním oslovením jednotlivce či skupiny v terénu,
- využitím zprostředkování přes třetí osobu, např. jiného uživatele služby, rodinného příslušníka, autoritu v lokalitě, terénního sociálního pracovníka atp.,
- cíleným zapojením se do tematických diskuzí na internetu.

Mobilní tým v rámci monitoringu v této zakázce nerealizuje aktivní depistáž. Může se ale stát, že zejména v lokalitách, kde chybí síť sociálních služeb, při monitoringu narazí na zájemce o sociální službu. V tomto případě pracovníci MT základní depistáž realizují a poté případnému zájemci o službu zprostředkují kontakt na vhodnou sociální nebo návaznou službu.

2.2.5 Výzkumný tým

Na projektu se podíleli členové Mobilního týmu, tedy samostatné výzkumné sekce v rámci olomoucké pobočky Programů sociální integrace organizace Člověk v tísni, o.p.s.

V některých sledovaných lokalitách Člověk v tísni, o.p.s., rovněž působí v oblasti sociální práce (např. i ORP Konice). Zabývá se zejména prací s cílovou skupinou osob v obtížné životní (sociální) situaci. V tomto smyslu tedy musíme deklarovat možný střet zájmů. Tedy, že Mobilní tým situaci monitoruje a současně v ní naši kolegové poskytují sociální služby a jsou jedni z aktérů na poli sociálních služeb.

Rizika střetu zájmů jsme si vědomi. Stojíme si ale za tím, že náš popis sociální reality je ve vztahu k jednotlivým organizacím korektní. A to i proto, že centrem našeho zájmu není posuzování či hodnocení činnosti jednotlivých organizací, ale mapování potřeb cílových skupin, podoby a kapacity dostupných služeb (tak, jak ji prezentují oslovené instituce a organizace). Pokud přidáváme hodnotící hledisko, tak spíše v pohledu na celkové a dlouhodobé nastavení systému sociální politiky.

Na výzkumu se podíleli tito výzkumní pracovníci (členové Mobilního týmu):

Řezníček Jan (výzkumný pracovník)

Šustrová Kateřina (výzkumná pracovnice)

Pospíšilík Jan (výzkumný pracovník)

Křištof Roman (výzkumný pracovník)

Kopecká Markéta (výzkumná pracovnice)

Hilscher Zdenka (výzkumná pracovnice)

Láš Michal (odborný garant Mobilního týmu)

3 Bydlení

V mapovaném ORP se projevují fenomény platné pro území celé republiky, především chybějící koncepce finančně dostupného bydlení a bytová lichva. Ta se aktuálně projevuje především v centrálním městě, zaznamenali jsme však značný potenciál k rozšíření tohoto fenoménu. V ORP, stejně jako na celém území kraje, existují komerční ubytovny, kde jsou koncentrováni lidé v obtížné životní (sociální) situaci. S ohledem na definici, kterou při monitoringu užíváme (viz níže), lze určit několik sociálně vyloučených lokalit.

3.1 Městský bytový fond

Městský bytový fond je co do počtu bytů velmi nedostatečný a také chybí komplexní přístup, který by obyvatelům ORP znevýhodněným na běžném trhu s bydlením zajišťoval důstojné bydlení. Vedle toho je zde omezená nabídka komerčních bytů. Konický městský bytový fond tvoří celkem 16 obecních bytů, které se nachází přímo ve městě vyjma jednoho v místní části Čunín. Nájemné činí 35 Kč/m², byty jsou nyní plně obsazené. Jeden z nich byl v minulosti využíván jako „krizový“, nyní je dle zjištěných informací dlouhodobě obsazený. Přestože Konice nevede pořadník zájemců o městský byt, pracovníci Odboru majetkoprávního uvádí, že vzhledem k nízké fluktuaci a velkému počtu zájemců o obecní bydlení je čekací doba na přidělení bytu cca tři až pět let. Město nestanovuje žádné podmínky k získání bytu a taktéž nevyžaduje kauci. Bytový fond je tedy evidentně kapacitně nedostatečný, znevýhodněné rodiny nebo jednotlivci prakticky nemůžou operovat s městskými byty jako s možnou variantou řešení jejich situace. Absentují byty pro osoby se zdravotním znevýhodněním, chráněné bydlení, pobytové služby typu azylový dům nebo jakoukoliv jinou formu bydlení pro mapované cílové skupiny město taktéž neprovozuje.

Obecní fond s byty určenými potřebným se nachází i v některých menších mapovaných obcích, jde o Šubířov, Skřípov, Kladky a Horní Štěpánov. Lze však konstatovat, že ani zde byty neslouží jako nástroj sociální inkluze, častěji jde o běžné byty, v některých případech obsazené obyvateli, které zastupitelé obce vyhodnotili při přidělování jako potřebné, jindy (např. Horní Štěpánov) byly pouze vystavěny za pomoci dotačních titulů.

3.2 Sociálně vyloučené lokality

Sociálně vyloučené lokality (dále také jako SVL) jsou definovány jako místa, která naplňují více z těchto znaků najednou:

- špatná dopravní dostupnost
- nevyhovující bytový fond
- nedostatečná občanská vybavenost
- vyšší míra kriminality
- špatná pověst lokality

- početnější koncentrace osob nebo rodin v obtížné životní (sociální) situaci

Pod SVL si tedy za určitých podmínek můžeme představit jak dům s nájemními byty či ubytovnu, tak i samostatný domek v menší obci.

V ORP existuje několik komerčních ubytoven a jim podobných ubytovacích zařízení. V Konicí jde o ubytovnu na ulici Jiráskova (cca osm bytových jednotek), penzion Na Výsluní (cca pět bytových jednotek) a bytový dům v ulici Vrchlického (cca patnáct bytových jednotek). Komerční ubytovna je dále v obci Stražisko.

Bytový dům na Vrchlického je některými respondenty označován jako domov seniorů, nejde však o sociální službu, ale o komerční pronájem garsonek, kde je dle slov respondentů prostřednictvím příspěvku na péči poskytována péče potřebným seniorům. Především v ubytovně na ulici Jiráskova a v obci Stražisko dochází ke koncentraci osob, které jsou dlouhodobě bez zaměstnání, závislé na sociálních dávkách, potýkají se se zadlužeností apod.

V minulosti byla jako problematická vnímána především ubytovna ve Stražisku, kde panovaly velmi špatné hygienické podmínky, docházelo ke konfliktům apod. Respondenti však v rozhovorech uváděli, že v posledních cca dvou letech vnímají situaci jako výrazně lepší, což přičítají zejména vyhlášení Opatření obecné povahy na ubytovnu a novému majiteli objektu. To potvrzují také informace z PČR, jejichž zástupci uvedli, že se počet výjezdů na ubytovnu významně snížil.

Jiné sociálně vyloučené lokality, vedle uvedených ubytovacích zařízení, jsme v ORP nezaznamenali. Domy obývané sociálně vyloučenými Romy se sice částečně vyskytují na dvou či třech ulicích města Konic, dle našeho názoru i dle slov respondentů nelze však tyto lokality označit jako SVL.

3.3 Bytová lichva

MT chápe bytovou lichvu jako zneužití mezery v zákoně o hmotné nouzi a státní sociální podpoře, kdy soukromník nebo firma kupuje nemovitosti (třeba i ve špatném technickém stavu), které mají z různých důvodů nízkou prodejní cenu. Ty posléze pronajímá osobám ohroženým ztrátou bydlení za neodpovídající nadhodnocené nájemné. Tito „obchodníci s chudobou“ se úmyslně zaměřují na osoby nebo celé rodiny na sociálních dávkách anebo na Romy, kteří kvůli diskriminaci velmi obtížně hledají běžné komerční bydlení. Využívají tak toho, že tito lidé většinou nemají na výběr – potřebují bydlet. Nájemné neodpovídá stavu nemovitosti a podmínkám k bydlení. Bytový lichvář spoléhá na to, že lidem na sociálních dávkách většinu nájemného proplatí Úřad práce.

Tito „nekorrektní“ ubytovatelé sice poskytují bydlení lidem, kteří často nemají vzhledem k limitům na trhu s bydlením jiné možnosti, přináší to však mnohé problémy. Lidé především nebydlí v důstojném prostředí, bydlení je jen dočasné, tzn. že dochází k nucené migraci a v obcích se často ocitají problémoví lidé bez vazeb k místu bydliště. Starostové také popisují, že větší počet osob v obtížné životní (sociální) situaci nebo domů využívaných k bytové lichvě snižuje ceny ostatních nemovitostí v obci.

Zástupci Městského úřadu Konice uvedli, že bytová lichva byla v Konici poprvé zaznamenána před cca třemi lety. V současnosti se jedná o pět až šest nesousedících domů v ulicích Na Příhonech a Vodní. Respondenti mluví o celkem dvou majitelích všech těchto objektů. Domy nemají vyhovující technický stav (chybí WC, připojení na kanalizaci apod.) a nájemné se po přepočtu na m² pohybuje mezi 77,8 – 204,5 Kč. Úřad práce v Konici má pro všechny rodinné domy stanovené nájemné v místě obvyklé 62 Kč/m². Domy, které majitelé využívají k bytové lichvě, obývají romské rodiny, většina z nich pochází z Prostějovska.

„Mně ty lidi (pozn. Romové) nevadí. Proč by taky? Jsou to normálně naši sousedi, nějak spolu vycházíme, dá se to. Jediný, co mi na tom vadí, jsou ti lidi, kteří kšeftují s chudobou, pronajímají polorozpadlý baráky za nehoráznou cenu, a systém jim to umožňuje.“

Na základě informací z monitoringu můžeme konstatovat, že jsme bytovou lichvu v obcích ORP Konice nezaznamenali. Z rozhovorů s několika respondenty zaznívalo, že domů k prodeji za nízkou cenu v lokalitě přibývá. Mobilní tým se tedy domnívá, že jak v Konici¹, tak v okolních obcích existuje reálné riziko rozšíření tohoto negativního fenoménu.

Součástí strategického plánu rozvoje Konice je aktivita „Podpora bydlení sociálně slabých a ohrožených skupin občanů“. Místní aktéři tedy nevyhovující situaci reflektují. Konkrétní kroky v tomto ohledu však doposud započaty nebyly.

Jednoznačně se však v tomto tématu jedná o strukturální problém², který nemá jednoduché a rychlé řešení. Podle Mobilního týmu by bytové lichvě a dalším problémům v bydlení zamezil kvalitní zákon o sociálním bydlení. Vzhledem k demografickému vývoji lze také očekávat navyšující se poptávku po bydlení pro seniory, na kterou by měl region včas reagovat.

Návrhy opatření:

Rozšířit bytový fond

Z monitoringu vyplynula jasná potřeba věnovat v daném regionu větší pozornost oblasti bydlení. Oslovení respondenti navrhovali rozšířit městský bytový fond. Město Konice se podařilo díky nízkému nájemnému (35 Kč/m²) a nepožadování kauce vytvořit finančně dostupné bydlení. Město má ale pouze 16 bytů, ze kterých je ale deset vyčleněno pro seniory. Pokud by město Konice rozšířilo bytový fond, mohlo by se více zaměřit na koncepci bytové politiky a lépe reagovat na různé nepříznivé nebo mimořádné situace svých občanů.

¹ Konkrétně v ulicích, kde se již takové objekty vyskytují, byly v posledních měsících skoupeny další dva domy, prozatím s nejasným záměrem.

² Který by měl být řešený hlavně vládou.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Rozšíření bytového fondu města by mohlo také dopomoci ke zrušení místních ubytoven.

4 Společenská atmosféra

Vnitřní periferie³ není jen geografickým, dopravním a ekonomickým faktem, ale vytváří rovněž sociokulturní podloží, projevující se v tendenci zejména mladých lidí hledat své životní „štěstí“ jinde. Společenská atmosféra (mikro)regionu Konicko je právě tímto faktorem ovlivňovaná. Možnosti kulturního a spolkového vyžití a také kariérních možností jsou menší a blízkost metropolitní Olomouce spolehlivě „odsává“ případný potenciál.

„Kdyby byly k dispozici (finanční) prostředky na rozvoj, investovali byste je do Konice? Já ne, vybaví se mi hned napoprvé několik lokalit, kde jsou problémy mnohem větší... No a to je právě ten problém, to je ta vnitřní periferie...“

Z monitoringu vyplynulo, že hlavně kvůli starousedlým sousedstvím je společenská atmosféra hodnocena pozitivně. V minulosti byla na Konicku z hlediska soužití nejproblematictější obec Stražisko kvůli místní ubytovně. Po změně majitele ubytovny se stížnosti, konflikty a drobná kriminalita v obci snížily. Z reakcí místních respondentů lze vysledovat pocit „odkladiště“ problémových a zkrachovalých osob. Stejný náhled (že ubytovny jsou „odkladiště“ problémových osob) jsme zaznamenali i při rozhovorech o bytové lichvě v Konici.

„Když tam ještě byla majitelka, tak jsme na ubytovnu (pozn. Stražisko) vyjížděli i třikrát za den, teď se tam objevíme rutinně tak maximálně dvakrát do týdne. Nový majitel si to tam dal do pořádku.“

Co se týče samotného města Konice, jeho obyvatelé i oslovené instituce hodnotí společenskou atmosféru prozatím pozitivně. Avšak v posledních několika měsících se do Konice stěhují romské rodiny (převážně z Přemyslovic), což by podle mínění místních mohlo narušit dobré společenské soužití. Respondenti se bojí, že situace ve městě Konice by se do budoucna mohla stát více napjatou. Místní, kteří bydlí v sousedství nedaleko nově přistěhovaných rodin, už pár konfliktů s nově příchozími během pár měsíců měli, nejčastěji to byly přestupky ve smyslu rušení nočního klidu, ale údajně došlo i na napadení.

³ Vnitřně periferní oblasti představují oblasti uvnitř státních území, nejčastěji na rozhraních jednotlivých krajů. Území splňuje některé ze znaků, jako je zaostávání za svým okolím (sociálně, ekonomicky, z hlediska infrastruktury, výstavby apod.), úbytek obyvatel, vysoký podíl starších osob, vysoký podíl zaměstnaných v zemědělství, vysoký podíl neobydlených bytů. Dá se tedy říci, že se jedná o oblasti, které nebyly v minulosti industrializovány a ani v současnosti se z nich nestaly nové rozvojové regiony.

„... lidi mají strach, oni si udělali o sobě takový obrázek, tak se nemůžou divit, že ti lidi mají strach, jsou nedůvěřiví a nechtějí je zde prostě.“

Naopak vzdálenější sousedé k tomu poznamenali:

„Brbleme na Romáky, ale děláme to my bílí. Zaměstnáváme je na černo a ubytováváme je ve škaradých podmínkách a vyděláváme na tom.“

Policie České republiky v Konici by uvítala posílení terénních pracovníků v místních částech, kde se vyskytují rodiny v obtížné životní (sociální) situaci. Také by uvítala zřízení pozice Asistenta prevence kriminality.

Nadějí pro řešení obav snad může být i nově budované komunitní centrum, které se otevře příští podzim 2019. Odbor sociálních věcí v něm plánuje i služby pro nově příchozí osoby v obtížné životní (sociální) situaci, aby se zde mohly setkávat s místními starousedlíky a mohly se tak lépe začlenit do majoritní společnosti.

5 Potřeby monitorovaných cílových skupin

U všech popisovaných CS nejprve vyjmenováváme, jaké sociální služby jsou jim v dané lokalitě dostupné. Poté se věnujeme podrobnějšímu popisu jak cílové skupiny, tak nesnáží, se kterými se potýkají.

U většiny monitorovaných cílových skupin (dále také jako CS) jsme zaznamenali limitované možnosti při obstarání důstojného a finančně dostupného bydlení. Nutno dodat, že situace špatně dostupného bydlení kopíruje celorepublikový trend.

5.1 Osoby v obtížné životní (sociální) situaci

Celé této skupině se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje⁴ věnují tyto instituce a organizace:

Odbor sociálních věcí Konice, SOS dětské vesničky, z. s., a Člověk v tísni, o.p.s. – kancelář Prostějov

Do této cílové skupiny řadíme zejména osoby bez přístřeší a ohrožené ztrátou bydlení, zadlužené, rizikové uživatele návykových látek a rizikovou mládež.

Nově v Konici můžeme přiřadit do kategorie osob v obtížné životní (sociální) situaci i migrující Romy, převážně z Přemyslovic. Podle našich zjištění zde takto nově žije cca 40 osob romského etnika, kteří se vlivem fenoménu bytové lichvy přestěhovali do města Konice. O přesném počtu starousedlíků či nově příchozích do okolních vesnic v ORP Konice nemá Mobilní tým (dále také jako MT) podklady k dispozici.

5.1.1 Osoby bez přístřeší a ohrožené ztrátou bydlení

Této cílové skupině se v ORP Konice nevěnuje žádná služba.

Vycházíme z definice bezdomovectví v Koncepti prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020. Jde o „*souhrnné označení pro různorodou populační skupinu zahrnující jak viditelné bezdomovce, tj. osoby, které spí venku (bez střechy), tak osoby, které v důsledku nemožnosti zajistit si jiné bydlení žijí v ubytovacích zařízeních pro bezdomovce, dále osoby, jejichž bydlení je nejisté, a také osoby, které žijí v podmínkách, které neodpovídají minimálním standardům bydlení v daném kulturním a sociálním prostředí*“. („Koncepte prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020“, 2013, s. 8)

Z tohoto pohledu můžeme zařadit do této CS v ORP Konice až desítky osob. Jedná se především o obyvatele místních ubytoven. V Konici i v dalších obcích jsme se setkali s dalšími osobami, které spadají do této kategorie. Někteří z nich využívají sociální služby nebo mají alespoň povědomí o této možnosti. Jsou mezi nimi ale i tací, obzvláště v malých obcích, kteří nástroje pomoci nevyužívají. Sociální služby

⁴ Dostupný na <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx> z 13. 2. 2019.

do jisté míry suplují zástupci obecních úřadů, kteří monitorují jejich situaci a dokáží krizové situace řešit za spolupráce sociálního odboru Konice.

Tzv. „viditelné bezdomovce“, tedy ty, kteří jsou reálně bez domova a v létě „žijí na ulici“ a v zimních měsících se uchylují do provizorních prostor, squatů apod., jsme v ORP Konici nezaznamenali. Tomu také odpovídá absence služeb zaměřených na tuto CS.

„Většinou bydlí v těch barákách, takže s nimi není problém (pozn. s bezdomovci), ale to, jak bydlí, to je věc jiná. Řekněme, že tady ti problematictí jedinci, že si otevřou tam nějaký víno, pivo, kořalku, netopí si v baráku, ale nějak to vydrží, nemají elektrinu, nepracují... ale drtivá většina má kde přespávat, nikdo z nich není na ulici. Ani v okolních vesnicích.“

Návrhy opatření:

K této cílové skupině nemá Mobilní tým žádné návrhy opatření. Možnosti návrhů opatření by mohl popřípadě navrhnout podrobnější monitoring této CS.

5.1.2 Zadlužení

Základní dluhové poradenství poskytuje Odbor sociálních věcí města Konice a terénní pracovníci z prostějovské kanceláře Člověka v tísní a SOS Kompas Prostějov, kteří na území ORP dojíždí.

V dluhové oblasti stále převládají pozůstatky „šmejdských praktik“, které umožňovala česká legislativa. Jedná se např. o sporné nebo neplatné rozhodčí doložky, extrémně vysoké sankční poplatky, poplatky advokátům apod. V současné době je již část těchto možností zákonem omezena nebo zakázána.

Podle Mapy exekucí je v samotné Konici počet osob v exekuci 6,51 %, což je celkem 156 obyvatel. Průměrný počet exekucí na jednoho občana je pět exekucí. Tento počet ale nezahrnuje osoby, které sice mají problémy s dluhy, ale ještě nejsou v exekuci. Počet těchto osob není možné odhadnout. V ORP Konice jsou obce s největším zadlužením Skřípov (9,86 %) a Horní Štěpánov (8,13 %).

Při těchto číslech může zaniknout, jak široké negativní dopady zadlužení má. Člověk s exekucí nemůže zcela nakládat se svým majetkem a část mzdy se strhává ve prospěch exekutora a některé exekutorské úřady se při vymáhání pohybují na hraně zákona (někdy i za ní). Některé dluhy mají dokonce lichvářské poplatky a velmi vysoké úroky, kterými věřitel přenáší veškeré riziko z nesplacení na dlužníka. Lidem s dluhy se mohou rozpadat rodinné i širší vztahy, kvůli omezením nejsou motivováni udržet si nebo najít nové zaměstnání. V důsledku této situace se může komplikovat i bytová situace.⁵ Toto dlouhodobé strádání má na zadluženého psychosociálně ničivý vliv a může být provázeno dojmem vyčlenění ze společnosti,

⁵ Protože sociální dávky nezohledňují exekuční srážky ze mzdy.

ztrátou sebeúcty a narůstajícím nepřátelstvím vůči společnosti. Dalšími „vedlejšími“ důsledky může být narušení životního plánu, agresivita a v extrémních případech i sebevražedné jednání.

Bohužel stále převládá přesvědčení, že předlužení vzniká kvůli nezodpovědnému chování zadlužených a že své této situace sami zneužívají ve svůj prospěch. Podle zkušenosti dluhových expertů však většina předlužení vzniká kvůli výpadku příjmů např. v době nezaměstnanosti, nebo dlouhodobá pracovní neschopnosti, či rozchod nebo úmrtí partnera. Dalším faktorem, který může způsobit problematické zadlužení jsou nenadálé nutné výdaje (např. rozbitá pračka, lednička, nebo nedoplatek na energiích)

Zástupci sociálního odboru Konice jako hlavní příčiny označili dostupnost „rychlých“ půjček, špatnou finanční gramotnost a zejména závislost na alkoholu.

„Dluhy jsou u nás asi největší procento zakázek. Často to jde ruku v ruce s alkoholem.“

Na řešení dluhové situace klientů se částečně podílí také konické pracoviště ÚP. Klient, který na ÚP přijde žádat o sociální dávky a při jehož anamnéze vyjde najevo, že se potýká s dluhy, je automaticky „nakontaktován“ na Odbor sociálních věcí.

V Konici nicméně aktuálně chybí odborné dluhové poradenství. Základní úkony dokáží s klienty vyřešit pracovníci Odboru sociálních věcí, s těmi složitějšími⁶ se zájemci o službu mohou nejlépe obracet na odborné dluhové poradenství v Prostějově. V plánovaném komunitním centru⁷ by organizace Člověk v tísní měla několikrát do týdne nabízet službu Terénní programy, v rámci kterých bude možné řešit základní dluhové poradenství.

Návrhy opatření:

Zřízení dluhové poradny

Vzhledem k velmi nedostupnému odbornému dluhovému poradenství podporujeme záměr města Konice zřídit v komunitním centru odbornou dluhovou poradnu. Podle názoru MT se domníváme, že by měla být dostupná pro zájemce o tuto službu alespoň dva dny v týdnu.

Pokud by zřizovatel dluhové poradny měl i kapacitu alespoň jeden den v týdnu uvolnit dluhového poradce „do terénu“, mohl by tento pracovník/ce dojíždět do okolních obcí za klienty, pro které by bylo obtížné do dluhové poradny dorazit.

⁶ Tzn. těmi, které vyžadují sociální službu s dluhovými službami akreditovanými Ministerstvem spravedlnosti (např. oddlužení).

⁷ <http://konice.cz/vytvoreni-komunitniho-centra-v-konici/d-5501>

5.1.3 Riziková mládež

Sociální služby pro tuto cílovou skupinu v monitorované lokalitě chybí.

Do rizikového chování mládeže zahrnujeme konzumaci drog a s tím spojené závislostní chování včetně užívání alkoholu, kriminalitu a vandalismus, dále také virtuální drogy, gambling, politický extremismus, záškoláctví, šikanování a jiné násilí, rasismus, xenofobii, homofobii a rizikové sexuální chování.

V ORP úplně absentují sociální služby nebo aktivity, které by cílily na tuto skupinu.

„Tedka nejčastěji řešíme mladistvý kuřáky, přibylo to. Víme jejich místa a jdeme je vyhmátnout. Pak společně se sociální pracovníci řešíme, co s nimi dál.“

S mládeží je také spojováno téma užívání jiných návykových látek, respondenti v rozhovorech však nebyli konkrétnější. Poukazují nicméně na potřebu protidrogové prevence a zřízení nízkoprahového centra pro děti a mládež.

Návrhy opatření:

Zřízení Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež (dále jako NZDM) v Konici

Podle názoru MT by mohl být vhodný prostor pro zřízení NZDM vznikající komunitní centrum. Toto centrum by se mohlo zaměřovat jak na rizikovou mládež, tak i např. na děti a mládež, které do Konice dojíždí z menších obcí a čekají na spoj.

S NZDM by mohly být spojené i programy protidrogové prevence.

5.1.4 Riziková uživatelé návykových látek

Tato cílová skupina nalezne podporu v podobě harm-reduction⁸ balíčků, které v Konici přes místní lékárnou distribuuje Společnost Podané ruce o.p.s.

Z dostupných informací nevyplývá, že by se situace v oblasti užívaných návykových látek nějak zásadně lišila od celorepublikových trendů. Fakticky dominantní je užívání legálních drog.

I když je mediálně vděčnější mluvit o drogách nelegálních, řádově větší a závažnější je problém s drogami legálními. Týká se to i věkové skupiny dětí a mladistvých, kde vyvolávají velkou pozornost každoročně zveřejňované statistiky

⁸ Termín harm reduction označuje veškeré aktivity a prostředky směřující k co největšímu možnému omezení zdravotních a sociálních rizik vyvstávajících osobám v souvislosti se zneužíváním návykových látek.

o zkušenosti s marihuanou (tj. fakt, že asi třetina šestnáctiletých ji alespoň jednou v životě zkusila). Jiný, mediálně méně vděčný údaj ze stejných průzkumů, uvádí, že celoživotní zkušenost s tabákem má 66 % šestnáctiletých (16 % z nich kouří denně) a s alkoholem celých 96 % mladistvých – 41 % z nich se za poslední měsíc alespoň jednou opila (Moravčík 2016).

Sociální služby uživatelům návykových látek nebo jejich blízkým nenabízí aktuálně na Konicku žádná sociální služba. Jedinou podporu, kterou může tato CS využít, je distribuce harm-reduction balíčků, tedy balíčků s injekčním materiálem, které si zájemci mohou vyzvednout v konické lékárně na náměstí. Balíčky do lékárny, konkrétně v počtu okolo deseti měsíčně, dodává prostějovská pobočka Společnosti Podané ruce.

Část respondentů v rozhovorech popisovala situaci, kdy před místním gymnáziem údajně postávají uživatelé návykových látek a navádějí studenty, aby jim v lékárně koupili lék Nurofen StopGrip. Ten se totiž užívá k výrobě pervitinu a lze jej koupit pouze jedenkrát týdně na vlastní občanský průkaz. Policie se věcí zabývá.

Více než o těchto drogově závislých však respondenti mluví o vysoké míře alkoholismu. Zástupci města Konice uvádějí, že mnohem častěji pracují s alkoholiky než s uživateli jiných návykových látek a že jde dokonce o jednu z nejčastějších zakázek, které s klienty řeší, často také jako příčinu nebo následek jiných problémů, především zadlužení.

„Alkohol u nás prostě vede na celé čáře. Snažíme se je motivovat, kolegyně je doprovází k psychiatrům, snažíme se je přesvědčit na nějakou léčbu. A máme dobré výsledky, už se to několikrát podařilo.“

Návrhy opatření:

Koncepce práce s lidmi nadužívající alkohol

Respondenti v Konici uváděli, že jako velký problém vnímají nadužívání alkoholu. Sociální odbor uváděl, že se snaží, pokud to rozpozná, své klienty s tímto problémem „nakontaktovat“ na odborné služby.

To všechno dělá zejména Odbor sociálních věcí Konice, ale i další služby kvalitně. Přesto navrhuje, aby se město Konice (třeba i skrze Komunitní plánování sociálních služeb) ještě více věnovalo této problematice. Bylo by vhodné, aby vznikla koncepce jak prevence, tak i práce s lidmi, kteří alkohol nadužívají.

Začít poskytovat Terénní programy nejen pro rizikové uživatele návykových látek

Domníváme se, že pravidelné návštěvy terénního pracovníka, který by nejen poskytoval pomoc a podporu uživatelům návykových látek, ale i osobám v obtížné životní (sociální) situaci v jejich přirozeném prostředí, by byly v mapovaném ORP vhodným opatřením. Vzhledem k lokalitě se MT domnívá, že přítomnost terénního

pracovníka by v začátku stačila cca dva dny v týdnu. Potřebu pracovníka pro tuto CS dokládá počet odebraných balíčků s harm-reduction materiálem, který ukazuje, že tato potřeba v lokalitě je, protože odebrané balíčky z lékárny nevypovídají o počtu uživatelů návykových látek ve městě. Ne všichni tuto možnost totiž využívají, tím spíše pokud jde o malé město.

Také doporučujeme podrobný monitoring potřebnosti této služby v ORP a poté tedy její případné rozšíření.

5.2 Osoby se zdravotním postižením

Celé této skupině se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje⁹ věnují tyto instituce a organizace:

Hospic na Svatém Kopečku, Charita Konice, Středisko rané péče SPRP Olomouc a Židovská obec Olomouc.

Do této cílové skupiny řadíme osoby s fyzickým, mentálním, smyslovým či kombinovaným postižením. Dále také seniory, kteří kvůli věku a zdravotnímu stavu již částečně nebo úplně nezvládají sebeobsahu a naplňování dalších základních životních potřeb. V neposlední řadě jde i o jednotlivce po úrazech nebo nemocech a osoby mající problémy se zvládnutím péče o vlastní osobu. Počty lidí v této skupině se i kvůli demografické křivce neustále zvyšují.

5.2.1 Osoby se pohybovým nebo smyslovým omezením

Této podskupině se věnuje Charita Konice.

Vzhledem k velké šíři této monitorované skupiny je potřeba ji více rozdělit a popsat.

Nejprve se zaměříme na osoby „pouze“ se zdravotním postižením, které MT chápe jako osoby s tělesným postižením, které má přímou souvislost s pohybovým postižením, a osoby se sluchovým, zrakovým nebo jiným smyslovým postižením.

V ORP Konice jsou pro tuto CS tři pobytová zařízení. Dům pro seniory (dále DS) Bohuslavice, DS Jesenec a DS Ludmírov. Největším poskytovatelem sociálních služeb pro tuto CS je v daném ORP Charita Konice. Mezi její služby patří Pečovatelská služba, dále zde spolek Podané ruce – osobní asistence

poskytuje službu osobní asistence.

Významným tématem, souvisejícím s touto cílovou skupinou, je bezbariérovost města Konice. V rozhovorech s běžnou veřejností a také zástupci CS zaznívala nespokojenost se současným stavem.

⁹ Dostupný na <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx> z 13. 2. 2019.

„Jsem na vozíku. Všude jsou vysoký rantly, schody, špatný chodníky, kdyby mi holky z charity nešly nakoupit, tak ani do toho obchodu se nedostanu. A to autobusový nádraží, to je fakt hrozný, z kopce, blbě se tam nastupuje.“

Dalším důležitým bodem je zaměstnávání osob se zdravotním postižením. Z dostupných statistik ÚP vyplývá, že dvě třetiny nezaměstnaných jsou právě osoby se zdravotním postižením. V celém ORP chybí chráněné dílny a podporovaná místa pro osoby se zdravotním postižením.

Návrhy opatření:

Zlepšit bezbariérovost města Konice

Díky lepší bezbariérové dostupnosti alespoň strategických míst (úřady, obchody, hromadná doprava) by se zlepšil pohyb osob z této CS po Konici, a zvýšila by se tak i jejich samostatnost.

5.2.2 Osoby s mentálním postižením

Této cílové skupině se částečně v ORP věnuje Charita Konice, která provozuje službu Domácí zdravotní a hospicové péče.

Světová zdravotnická organizace definuje mentální postižení jako: „*Stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Postižení se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami.*“¹⁰

V ORP Konice převládá péče o mentálně postižené jedince v domácím prostředí. Podle respondentů se jedná zejména o péči rodičů, převážně v rodinných domech s výpomocí dalších rodinných příslušníků, případně zde existuje sousedská výpomoc. Charita Konice v ORP provozuje službu Domácí zdravotní a hospicové péče¹¹, osoby pečující také využívají služby osobní asistence Společnosti Podané ruce.

„Myslím si, že to je hodně důležité pro ty rodiny. Že si můžou něco vyřídit, odjet a má toho rodinného příslušníka prostě doma zajištěného. Osobní asistence se jim osvědčila. Než navázali spolupráci, vnímali jsme potřebu, lidi to poptávali.“

¹⁰Zdroj: <https://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/deti-se-zdravotnim-postizenim/deti-s-mentalnim-postizenim/klasifikace-mentalniho-postizeni-a-podpora-ditete.shtml>

¹¹ Jedná se o zdravotnickou službu, která je registrovaná u Ministerstva zdravotnictví. Cílovou skupinou této služby jsou starší senioři (nad 80 let), mladší senioři (65 – 80 let), dospělí se sníženou soběstačností, zdravotním postižením nebo chronickým onemocněním a u pacientů v terminálním stavu.

Jiné služby, jako jsou např. denní stacionáře, však v ORP absentují.

„Tady není vůbec nic pro mentálně postižené. Dojíždí se do denních stacionářů do Prostějova nebo do Topolan. Pro tyhle lidi tady není vůbec nic.“

V ORP dále nejsou k dispozici pobytové odlehčovací služby, kam by osoby pečující mohly krátkodobě umístit osobu, o kterou pečují. Problematické je také následné umístění osoby s mentálním postižením ve chvíli, kdy se rodina již o ně nemůže postarat (pečovatelé sami onemocní, zemřou apod.). Čekací lhůty na umístění do pobytové služby se pohybují mezi půl rokem až dvěma lety. V ORP pobytové odlehčovací služby absentují.

Poruchy autistického spektra

Mezi osoby s mentálním postižením se řadí i lidé s poruchami autistického spektra, které se celorepublikově stávají velkým tématem. V této části textu se jim tedy budeme samostatně věnovat.

Počet diagnostikovaných případů PAS přibývá.¹² Kvůli tomu je poruchám věnovaná i větší mediální pozornost, což znamená, že situace se proti době před cca deseti až patnácti lety zlepšila. Přesto tato diagnóza stále čelí nepochopení a mýtům, které okolo ní kolují.

Rodinní příslušníci osob s PAS si myslí, že nynější institucionální přístup k této diagnóze je nevhodný (krátkozraký a invalidizující). V rozhovorech s nimi zaznívalo, že PAS jsou sice neléčitelné, ale vhodným přístupem je možné projevy této diagnózy mírnit (v některých případech i poměrně výrazně). Respondenti mluvili, že například díky Osobní asistenci je možné, že osoby s touto diagnózou se výrazně zlepší v soběstačnosti a tím se jim zvýší kvalita života a přeneseně i pečujícím osobám. Dobrá praxe z jiných států ukazuje, že osoby s PAS mohou díky chráněnému bydlení a podporovanému zaměstnávání žít velmi kvalitně a to i ve chvíli, kdy se o ně již jejich pečující nemohou starat.

S tím velmi souvisí otázka statusu pečující osoby. Podle jejich zkušeností jde o velmi náročnou a fyzicky i psychicky vysilující péči. Pokud je osoba s PAS ve svém přirozeném (domácím) prostředí, je péče o ni mnohem méně finančně nákladná než když je člověk s PAS v institucionální péči. Problém je v tom, že pečující osoby „nemají nárok na dovolenou, či pracovní neschopnost a nemají stanovenou pracovní dobu“. To v kombinaci s nedostatečnou dostupností všech forem odlehčovacích služeb pro tuto CS „nutí“ osoby pečující člověka s PAS do institucionální péče umístit.

¹² To je primárně dáno především kvalitnější diagnostikou a progresem při zkoumání PAS, nikoliv větším výskytem případů ve srovnání s minulostí

Pro celý Olomoucký kraj jsou dostupné odlehčovací služby pro tuto diagnózu dostupné pouze v Šumperku, kde jsou provozovány celkem čtyři lůžka dvěmi poskytovateli. Obě organizace uvádí, že mají stále naplněnou kapacitu a pokud chce někdo jejich služeb využít, musí je kontaktovat minimálně tři měsíce dopředu. O zřízení dvou až třech respitních lůžek uvažuje Domov pro seniory Jesenec. V této chvíli však není znám konkrétní termín nebo podoba služby.

Situace v Konici odpovídá stavu v Olomouckém kraji, lidé s PAS se mohou obracet na olomouckou organizaci Jdeme Autistům Naproti z. s., avšak možnosti sociálních, zdravotních či vzdělávacích služeb přímo v lokalitě chybí.

Návrhy opatření:

Zřídit denní stacionář pro osoby s mentálním postižením

V současnosti je nutné za touto službou dojíždět do Topolan nebo Prostějova. Zástupci města Konice odhadují, že služeb stacionáře by mohlo využít pět až osm osob.

Zřídit pobytovou odlehčovací službu pro tuto CS

Z monitoringu jednoznačně vyplynula potřeba výrazně posílit pobytovou odlehčovací službu pro tuto CS jak v Konici, tak v celém Olomouckém kraji.

„Myslím si, že by to bylo využívány, my teď odkazujeme na Prostějov. V ORP chybí. Pokud chce jet nějaká osoba pečující například na dovolenou nebo si prostě odpočinout, tak toho člověka nemají kam dát. Kdyby byly dvě tři lůžka, určitě by to bylo využíváno.“

Mobilní tým si netroufá odhadnout počet lůžek pro tuto službu. K takovému odhadu by byl nutný podrobnější monitoring.

Nastavit dostupnější síť sociálních a návazných služeb

Jak jsme psali výše, v Konici nejsou návazné služby pro PAS a další specifické mentální postižení. Tato nedostatečnost služeb pak působí negativně i na osoby pečující. Pokud v lokalitě není organizace, která by se těmto lidem věnovala, chybí i „osvěta“ pro majoritní společnost a přesná data k této CS.

5.3 Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi

Celé této skupině se podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje¹³ věnuje pouze

Středisko sociální prevence Olomouc, příspěvková organizace.

¹³ Dostupný na <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx> z 13. 2. 2019.

Situace osob s chronickým duševním onemocněním se v poslední době v celé České republice mění. Vliv na tyto změny mají jak nové postupy v zahraničí, tak i reforma psychiatrické péče, která aktuálně v ČR probíhá.

Cílová skupina osob s duševním onemocněním se nejčastěji potýká se stigmatizací, nedostatkem adekvátního bydlení či s těžkostmi při navazování kontaktů.

V ORP Konice zajišťuje pro tuto CS ambulantní a terénní služby Sociální rehabilitace Cesta, která patří pod Charitu Prostějov.

Podle námi oslovených respondentů a institucí na Konicku zcela chybí psychiatrické a psychologické služby. Osoby z této CS tak musí dojíždět nejbližší do Prostějova, kde jsou ale dlouhé čekací lhůty.

Obecně jde říci, že čím menší omezení člověk má, tím jednodušeji hledá pracovní pozici. Mnohem problematičtější je hledání zaměstnání pro osoby s větší mírou omezení. Ty totiž potřebují práci mnohem více přizpůsobit, což mnozí zaměstnavatelé nechtějí. Chráněná pracovní místa, kde by se mohli lidé s duševním onemocněním realizovat a získat i finanční odměnu, momentálně na Konicku nejsou. Další bariérou, na kterou tito lidé naráží, je (ne)uznání příspěvku na péči, kdy jsou osoby z této CS posuzovány pouze podle svého fyzického stavu.

„Psychicky a mentálně jsou problém, posuzuje se to stejně – jeden z bodů je mobilita, což člověk s psychickým problémem má v pohodě. Tohle je špatně a bojujeme s tím.“

V této kapitole se věnujeme i osobám v krizi. Mezi tyto osoby zahrnujeme např. oběti domácího násilí, oběti trestných činů, účastníky dopravních nehod a jiných mimořádných událostí¹⁴ nebo ty, kterým zemřela blízká osoba.

Podle námi zjištěných informací se případy domácího násilí na Konicku vyskytují v četnosti osm až deset případů ročně. Zástupci institucí uvedli, že se počet případů nezvyšuje, také v souvislosti s tím, že se jedná o stále stejné problematické jedince.

Instituce velmi vítají možnost institutu vykazování násilníka z domu i kvůli tomu, že město Konice nemá krizový byt, který by mohl sloužit jako ubytování pro oběti domácího násilí.

Návrhy opatření:

V kapitole Bydlení popisujeme návrh Rozšířit bytový fond, v rámci kterého se domníváme, že by Konice částečně řešila i situaci pro tuto CS. V rámci koncepce, kterou by si město mělo vytvořit, by mohl fungovat např. i krizový byt, který by mohl posloužit při mimořádné nebo krizové (např. při domácím násilí) situaci.

¹⁴ Jako jsou např. povodně, požár apod.

Další návrhy opatření k této cílové skupině Mobilní tým nemá. Ty by mohl popřípadě navrhnout podrobnější monitoring této CS.

5.4 Cizinci

Podle katalogu sociálních služeb Olomouckého kraje¹⁵ v této lokalitě sociální služby pro tuto CS v ORP Konice absentují.

Pokud cizinec chce službu využít, musí se obrátit na pracovníky organizace Žebřík, z.s. v Prostějově. V Konici a okolí může také působit i Centrum pro integraci cizinců Olomouc.

V celém Olomouckém kraji je cca 5 600 cizinců ze zemí mimo EU, přesná čísla za danou ORP se nám nepodařilo zjistit.

Na tuto CS jsme se průběžně dotazovali, neidentifikovali jsme ale žádné závažné problémy či specifické potřeby. Na území ORP Konice žijí převážně lidé ze Slovenska, Ukrajiny a Vietnamu.

Návrhy opatření:

K této cílové skupině nemá Mobilní tým žádné návrhy opatření. Ty by mohl popřípadě navrhnout podrobnější monitoring této CS.

¹⁵ Dostupný na <https://kissos.kr-olomoucky.cz/katalog/vyhledavani.aspx> z 13. 2. 2019.

Shrnutí

Zpráva z monitoringu města a ORP Konice se věnuje zejména samotnému městu Konice. V ostatních obcích Mobilní tým nezaznamenal větší výskyt monitorovaných cílových skupin (dále CS). V průběhu monitoringu jsme oslovili celkem 19 institucí a 94 respondentů z řad veřejnosti. Sběr dat byl zaměřen na čtyři cílové skupiny – Osoby v obtížné životní (sociální) situaci¹⁶, Osoby se zdravotním postižením¹⁷, Osoby s chronickým duševním onemocněním a osoby v krizi a Cizinci.

Kapitola Bydlení nejprve popisuje celorepublikový trend, který se projevuje i v městě Konice, jedná se o nedostatek finančně dostupného bydlení a bytovou lichvu. V Konici je aktuálně šest domů, které jsou k bytové lichvě využívány. Nájemníci v těchto domech platí nájemné 10 000 – 12 000 Kč měsíčně. Mobilní tým se domnívá, že vzhledem k nabídce levných nemovitostí v tomto regionu hrozí, že se tento negativní fenomén rozšíří jak v Konici, tak v okolních obcích v regionu.

Respondenti se shodovali, že 16 bytů, které město vlastní, není mnoho a neodpovídá to poptávce po bydlení, která na Konicku je.

Kapitola Společenská atmosféra popisuje, že většina obyvatel města Konice vnímá místní atmosféru pozitivně. Sousedé nově přistěhovaných osob v obtížné životní (sociální) situaci jsou ale opačného názoru. Stěžují si na špatné soužití, které se zatím projevuje rušením nočního klidu a jedním napadením, které aktuálně prošetřuje PČR. Někteří z oslovených respondentů se bojí toho, že pokud se bude rozšiřovat bytová lichva, bude se měnit i atmosféra ve městě k horšímu.

Kapitola se také zabývá ubytovnou v obci Stražisko. V minulosti byly jak přímo na ubytovně, tak i mimo ni konflikty, nadužíval se alkohol, rušil noční klid apod. Aktuálně je situace jiná – uspokojivější. Respondenti z obce i PČR potvrdili, že obyvatelé ubytovny již nejsou tak problémoví a konfliktní jako v minulosti. Výrazně ubylo všech problémových prvků, které se v minulosti objevovaly. Respondenti to připisují tomu, že na ubytovnu bylo vyhlášené opatření obecné povahy a změnil se majitel.

V další kapitole se věnujeme popisu námi monitorovaných cílových skupin (dále také jako CS). Popisujeme jak dostupnost sociálních služeb, tak problémy, na které osoby z těchto CS naráží. U některých cílových skupin se snažíme o širší přiblížení jejich života a důvodů, které vedly ke vzniku jejich nepříznivé životní situace.

Za pozornost stojí podskupina cílové skupiny Osoby v obtížné životní (sociální) situaci – Zadlužení. Podle statistik Konicko nijak výrazně nevybočuje, přesto např.

¹⁶ Dříve název pro Osoby sociálně vyloučené.

¹⁷ Do této CS zahrnujeme i osoby s mentálním postižením a poruchou autistického spektra.

pracovnice sociálního odboru uvádí, že dluhové poradenství je jedna z nejčastějších zakázek. Základní dluhové poradenství poskytují pracovnice Odboru sociálních věcí Konice a SOS Kompas Prostějov, které do lokality jezdí. Pokud ale člověk potřebuje odborné dluhové poradenství, musí za službou dojet. Nejbližší odborné dluhové poradenství je v Prostějově, ale i tam mají dluhovní poradci plné kapacity a seznamy zájemců o službu.

Zmínku si také zaslouží podskupina cílové skupiny Zdravotně postižení Osoby s mentálním postižením. V lokalitě s touto cílovou skupinou spolupracují dvě organizace (Charita Konice a spolek Podané ruce¹⁸). Obě tyto organizace poskytují terénní služby. Podle respondentů ale v lokalitě chybí i ambulantní služba pro tuto cílovou skupinu.

Z monitoringu vyplynulo několik významných témat k řešení. Návrhy opatření jsou popsány jak v kapitole Bydlení, tak u jednotlivých cílových skupin. Jako zásadní návrhy opatření vnímáme:

- Rozšířit bytový fond
- Zřízení dluhové poradny
- Začít poskytovat Terénní programy nejenom pro Rizikové uživatele návykových látek
- Zřídit denní stacionář pro osoby s mentálním postižením

¹⁸ Spolek Podané ruce, který poskytuje službu Osobní asistence, je jiná organizace, než která se zaměřuje na práci s CS Rizikových uživatelů návykových látek. Jedná se pouze o shodu jmen obou organizací.

Literatura

Černý, J., Szotáková, M. (2015) *Analýza drogové scény v Ostravě. Závěrečná zpráva*, Ostrava.

FOLDYNOVÁ, I.; JURÁŠ, J. a kol. (2016) *Výzkum vnitrostátní migrace sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených obyvatel ČR*. Ostrava: PROCES – Centrum rozvoj obcí a regionů, s.r.o. Zpracováno ke dni 27. 4. 2016

GAC, spol. s r. o. *Analýza sociálně vyloučených lokalit v ČR*. Praha, 2015.

https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske.../VI_zprava_kraje_1.doc

Komunitní plánování sociálních služeb Konicka 2007–2009, dostupné z: <http://www.kpsskonicka.cz/>.

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. (2013). Ministerstvo práce a sociálních věcí. Získáno z <https://www.mpsv.cz/files/clanky/16893/bezdomovectvi.pdf>

Mgr. Jitka Klemsová, DiS. (2018) *Analýza místní sítě služeb a návrh její optimální podoby Olomoucký kraj ORP Konice*. Ministerstvo práce a sociálních věcí

Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J., & Novák, P. (Eds.). (2010). *Primární prevence rizikového chování ve školství*. Tišnov: Sdružení SCAN.

Mobilní tým. (2017). *Zpráva z monitoringu obce a ORP Konice*, Olomouc: Člověk v tísni, o.p.s.

Moravčík, V. (Ed.). (2016). *Evropská školní studie o alkoholu a jiných drogách 2015*.

Moravec, Š. (2006). *Nástin problematiky sociálního vyloučení romských populací*. In Hirt, T., & Jakoubek, M. (Ed.). *Romové v osidlech sociálního vyloučení*. (s. 11–69).

Možnosti rozvoje území. Základní mezioborová studie. Kraj Olomoucký – Konice, Bouzov, 2014. Dostupné z: [HTTP://WWW.PRACOVNINAVYKY.CZ/DOWNLOADS/VYZKUMNA%20ZPRAVA%2002.PDF](http://www.pracovninavyky.cz/downloads/vyzkumna%20zprava%2002.pdf)

Socio-demografická analýza území obce s rozšířenou působností Konice v letech 2005–2006, dostupné z: <http://www.kpsskonicka.cz/index.php?t=analyzy>

Strategický plán rozvoje Konice 2015–2020, dostupné z: http://www.konice.cz/assets/File.ashx?id_org=6909&id_dokumenty=3621.